

2. Макогон Ю.В. Позиция Украины в системе мирового хозяйства с учетом вызовов современности // Проблемы развития внешнеэкономических связей и иностранных привлеченных инвестиций: региональный аспект. Сборник научных трудов. – 2007. – С. 4 – 9.
3. Офіційний сайт Верховної ради України – www.rada.gov.ua.
4. Офіційний сайт Міжвідомчої комісії з питань вступу України до СОТ – www.wto.gov.ua.
5. Проблеми та перспективи інтеграції України до ЄС // Національна безпека і оборона. – 2001. – №1. – С.15-18.
6. Угода про партнерство та співробітництво. / Повний текст Угоди, підписаної між ЄС та Україною в Люксембурзі 16.06.1994 р. – К.: Представництво Європейської комісії в Україні, 1995. – 45 с.
7. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: історія. – К.: Либідь, 2006. – 392с.

РЕЗЮМЕ

Метою даної статті є дослідження підґрунтя розвитку міжнародної економічної діяльності України в умовах посилення впливу інтеграційних процесів в Європі.

РЕЗЮМЕ

Целью данной статьи есть исследование развития международной экономической деятельности Украины в условиях усиления влияния интеграционных процессов в Европе.

SUMMARY

Researches of development of the international economic activities of Ukraine in the conditions of strengthening of influence of integration processes in Europe are the purpose of given article.

РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Буда Т.Й., Тернопільський національний економічний університет

Особливістю сучасного етапу розвитку світового господарства є уніфікація умов використання праці, перш за все, в рамках географічно близьких країн і територій, що зумовлює формування ринків праці окремих територій, що виходять за межі національних кордонів.

Найбільш успішним досвідом формування транснаціонального ринку праці, а рамках якого відбувається вироблення загальних підходів щодо забезпечення зайнятості як основи добробуту населення, є досвід країн Європи.

Так, в рамках Європейського Економічного Співтовариства в грудні 1989р. було прийнято Хартію основних соціальних прав трудящих, в якій, зокрема, містяться питання стосовно ринку робочої сили. Проголошується вільне переміщення робочої сили в рамках ЄС і рівні умови для всіх працівників. Досягнуто домовленості щодо зближення встановлених в різних країнах тривалості робочого часу, режимів нічних робіт і нестандартних форм зайнятості. Зафіксовано право на допомогу безробітним і непрацевдатним. [2, с.205]

Крім того, Єврокомісія в 1990р. виділила п'яти найменш розвинутих країнам ЄС 1 млрд. дол. на розширення системи навчання, створення додаткових робочих місць для груп населення, які знаходяться у найбільш несприятливому становищі на ринку праці, з метою створення однакових стартових умов у використанні праці. При виділенні коштів для створення додаткових робочих місць, органи ЄС виходять з принципу наближення робочих місць до трудонадлишкових регіонів.

Однак оскільки не всі країни Європи приєдналися до Європейського Союзу, говорити про фактичну уніфікацію умов використання праці на європейському континенті є передчасним. Крім того, навіть для країн – членів ЄС процес уніфікації є не одномоментним, що зумовлює необхідність дослідження досвіду окремих країн стосовно регулювання зайнятості.

Метою даної статті є дослідження досвіду регулювання зайнятості молоді в системі регулювання ринків праці європейських країн.

Перш за все, слід відзначити, що країною, яка виступає зразковим прикладом *соціал-демократичної моделі* держави соціального добробуту, є Швеція, яка демонструє стале економічне зростання, практично *повну зайнятість*, один з найвищих рівнів життя в світі у поєднанні з всеохоплюючою і високовитратною державною системою добробуту. Обмеження, накладені на закони вільного ринку, було зроблено на користь свободи індивідуума, сім'ї та підприємця.

Шведська концепція держави соціального добробуту була створена не на теоретико-методологічній основі, а на основі прагматичного поступового розвитку соціальної політики протягом ХХ століття: починаючи з 30-х років, поступово запроваджувались такі елементи, перш за все, активного соціального захисту, як гарантовані державою мінімуми соціального забезпечення, оплата за результатами праці, боротьба з безробіттям, захист від основних видів соціальних ризиків та ін. [6, с.158]

Внаслідок вищезазначеного Швеція є країною, яка характеризується найбільшими в світі соціальними видатками на активну політику зайнятості, що забезпечується найбільш високим, у порівнянні з іншими західними країнами, рівнем оподаткування підприємств і громадян: приблизно 40% загального доходу

працюючих і 43% фонду заробітної плати підприємств. Швеція фінансує заходи активної соціальної політики з центральних та місцевих бюджетів і відрахувань від заробітної плати.

Оскільки основною метою соціальної політики Швеції є подолання нерівності через перерозподіл доходів, соціальні витрати становлять достатньо високу частку в сукупному доході шведських сімей (20,2% у порівнянні з 16,5% у ФРН, 8% у США). Зазначене значення показника досягається податком у розмірі 28,5% сукупного доходу (який, поряд із заробітком, включає державні та приватні трансферти і дохід від власності), в інших державах соціального добробуту він становить 13-17%. Як наслідок, 20% і 40% населення Швеції з найнижчими доходами мали значно вищу частку сукупного доходу населення, ніж в зазначених країнах, тоді як 20% населення з найвищими доходами – значно меншу частку. Слід також відзначити, що високий рівень добробуту підтримується також завдяки високій, порівняно з іншими країнами, зайнятості жінок.

Тим не менш, характер проблем, з якими стикається система соціального захисту, з часом змінюється. Так, якщо до 80-х років ХХ ст. більшість тих, хто звертався по допомогу, становили літні люди чи бідні сім'ї з дітьми, то після 80-х років – переважно *молодь* - як правило, бездітні люди, рівень безробіття серед яких становить 7%, що є найвищим показником серед зазначених країн. Основною причиною, з якої люди звертаються по допомогу, є безробіття. З 80-х років і до теперішнього часу основною проблемою в Швеції залишається пошук рівноваги між намаганням відвернути людей від бажання звертатись по допомогу, розвинути в них прагнення самостійно вирішувати свої проблеми, а з іншого – більш ліберальними поглядами, відповідно до яких людям не можна відмовляти у наданні коштів для існування.

Найбільш рельєфно функція сучасного соціального захисту Швеції проявляється в ставленні до *зайнятості молоді* – дисциплінувати і підтримувати найбільш вразливих з даної категорії. *Молодь розглядається як цінний капітал, який забезпечуватиме країні майбутнє.*

В області зайнятості державна політика Швеції є активною, в результаті чого рівень безробіття в країні в цілому і серед молоді тощо є мінімальним. Головним напрямком діяльності держави на ринку праці є запобігання безробіттю, а не сприяння тим, хто вже втратив роботу. Активна політика зайнятості в Швеції здійснюється за такими напрямками: [1. с.50-51]

- обмежувальна фіскальна політика, яка спрямована на підтримку менш прибуткових підприємств і стримування прибутку високодохідних фірм для зниження інфляційної конкуренції між фірмами у підвищенні заробітної плати;
- «політика солідарності» у заробітній платі, яка переслідує мету досягнення рівної оплати за рівну працю незалежно від фінансового стану тих чи інших фірм, що спонукає малоприбуткові підприємства скорочувати чисельність працюючих, скорочувати або перепрофілювати свою діяльність, а високоприбуткові фірми – обмежувати рівень оплати праці нижче своїх можливостей;
- активна політика на ринку праці з підтримки слабokonкурентоздатних працівників, *молоді* тощо, для чого підприємці отримують значні субсидії. Так, у разі найму та навчання на підприємстві молоді у віці 16-18 років без повної середньої освіти державні органи Швеції покривають 80% витрат підприємств (аналогічні заходи молодіжної політики зайнятості застосовуються також у Великобританії та Італії);
- підтримка зайнятості в секторах економіки, які мають низькі результати діяльності, але забезпечують вирішення соціальних завдань.

Сприяння зайнятості молоді забезпечується також за рахунок розвитку програм сприяння розвитку малого та середнього бізнесу шляхом включення відповідних сум фінансової допомоги в програми зайнятості. Так, в Швеції з 1984р. діяла програма надання підприємцям спеціальних субсидій на заробітну плату працевлаштованим молоді та безробітним. Термін субсидій не перевищував 6 місяців, а їх розмір дорівнював 50% витрат на заробітну плату даній категорії працівників. В 1986р. в програму було введено певну диференціацію: для молоді термін субсидій становив до 4 місяців; для осіб старше 24 років і тих, що не мали роботи тривалий час – до 6 місяців; для решти категорій безробітних – до 3 місяців.

Крім того, в Швеції широко використовуються можливості гнучкої зайнятості. Так, при приблизно рівному рівневі зайнятості серед чоловіків і жінок, 45% зайнятих жінок працюють неповний робочий день. Поки в Україні не працюють в повну міру ринкові регулятори, у розвитку альтернативних режимів праці необхідним є сприяння держави.

Стосовно соціальної політики зайнятості іншої європейській державі - ФРН, прийнято вживати поняття «соціально орієнтована ринкова економіка». Соціально орієнтована ринкова економіка провідну роль відводить ринку за допоміжною функції держави. Так, при наймі на роботу безробітних, які працевлаштовуються після тривалої перерви, підприємства отримують державні субсидії. Заходи соціально-економічної політики відповідно з її принципами не повинні зачіпати ринковий процес розподілу коштів (доходів, майна), якщо вони не вдосконалюють використання ресурсів, не підвищують ефективність і активність суб'єктів ринкових відносин. Питання про те, до якої міри заходи соціальної політики можуть підвищувати економічну ефективність (а отже – впливати на зайнятість) через компенсацію економічних ризиків, залишається відкритим.

Дюссельдорфські принципи 1949р. включають «природне право на роботу», «соціальне страхування як основу соціальної безпеки» та «соціальне забезпечення згідно із доведеною потребою із суспільних фондів поза соціальним страхуванням». Однак основний наголос було зроблено на індивідуальному та сімейному

самозабезпеченні через соціальне страхування. Держава відповідала за соціальне забезпечення лише у виняткових випадках. Постулати соціально орієнтованої ринкової економіки лише визначають межі державного втручання в економіку в частині регулювання умов праці, сприяння повній зайнятості та захисту вразливих груп населення, розширення внутрішніх можливостей сім'ї та сприяння формуванню власності.

Видатки Німеччини на соціальні цілі є достатньо значними. Найвища частка видатків спостерігалась в 1981р. – 29,2% (1960р. – 20,4% ВВП), в подальшому в результаті фінансової кризи цей показник істотно зменшився, вплинувши на ступінь охоплення допомогою по безробіттю.

Незважаючи на те, що у ФРН витрачаються великі державні кошти на соціальне забезпечення, грошові виплати мають суттєво менше значення, як джерело доходу, ніж у Швеції, що пов'язано з меншими податковими надходженнями. Дані про розподіл доходів свідчать, що 20% населення ФРН з найбільшими доходами мають найбільшу частку сукупного доходу населення у порівнянні з іншими країнами. Одночасно частка сукупного доходу, що належить 20% населення з найнижчими доходами, наближається до середнього значення по країнах ЄС – 6,9% сукупних доходів, причому без державних трансфертів даний показник дорівнював би 6,9%. До даної категорії, перш за все, належать безробітні, та їх сім'ї, люди які не зайняті на постійній роботі, яких держава підтримує через допомогу по безробіттю та адресну соціальну допомогу. При цьому слід відзначити, що межа бідності утримується на відносно низькому рівні, який становить близько 20% середньої заробітної плати. Таким чином, соціальна допомога не перешкоджає збереженню стимулів до праці, тобто у рівновазі соціального та ринкового перевага віддається вимогам ринку праці.

Програми регулювання ринку праці найбільше розповсюдження отримали саме в ФРН, яка наприкінці ХХ ст. стикнулася з проблемами, пов'язаними з об'єднанням країни, найголовнішими з яких були проблеми падіння обсягів виробництва у Східних землях і зменшення рівня зайнятості. З метою кардинальної зміни ситуації було розроблено спеціальну програму з санації підприємств Східної Німеччини – їх переведу з планових основ господарювання на ринкові. Однак прискорена приватизація, якою фактично займалась створена для вищезазначених цілей Опікунська рада, перетворилась фактично на ліквідацію підприємств, в результаті чого відбулось загострення проблем зайнятості.

В даних умовах країна застосувала загальновідомі заходи політики зайнятості: достроковий вихід на пенсію у Східній Німеччині та перепідготовка кадрів, спрямована, перш за все, на придбання нової професії. Найважливішою складовою активної політики зайнятості стало створення так званих «Товариств зайнятості», метою яких було створення нових робочих місць, перепідготовка і працевлаштування безробітних. Сутність даного заходу полягала в тому, що Товариства зайнятості отримували право використати тимчасово вільні виробничі потужності підприємств Східної Німеччини, які не були приватизовані, і кошти, призначені на виплату допомоги по безробіттю. В свою чергу, Товариства брали на себе зобов'язання працевлаштувати або перенавчити певну кількість працівників. [7, с.202]

Основною сферою діяльності Товариств зайнятості було створення соціально-економічної інфраструктури для розвитку туристичного бізнесу (ремонт автомобільних доріг, рекультивация земель і промислових виробіток, очищення і відновлення оточуючого ландшафту тощо) – досвід, який є важливим для України.

Щодо забезпечення *зайнятості молоді*, у ФРН за кожного прийнятого на роботу некваліфікованого працівника підприємству виплачується одноразова дотація, а за кожного додатково прийнятого *молодого працівника* у віці 16-26 років надаються податкові пільги. Крім того, здійснюється пряме фінансування фірм, які здійснюють професійну підготовку молоді. Контракт, який укладається молодим працівником з фірмою з метою отримання професійної освіти, передбачає надання йому можливості навчання на базі фірми за допомогою її працівників, а він, в свою чергу, зобов'язується отримати освіту і здійснити пов'язані з цим видатки, які компенсуються працівникові Федеральним відомством з праці.

Серед інших країн Європи, давні традиції регулювання ринку праці має *Франція*, регулювання зайнятості в якій побудоване в основному на регулюванні трудових відносин на внутрішніх ринках праці, хоча у Франції держава відіграє активну і значну роль у справі регулювання занятості, в той час як *британська* – на зовнішніх. Критеріями для такого віднесення виступають такі: [7, с.149]

- рівні плинності персоналу і міжфірмової мобільності;
- орієнтація системи професійного навчання на навчання в спеціальних навчальних центрах з виданням сертифікату, диплому або на навчання і підготовку безпосередньо на підприємстві або на робочому місці за професіями, які є характерними тільки для даної фірми;
- принципи класифікації робіт, універсальність таких класифікацій для різних підприємств і галузей або специфічність для кожного підприємства;
- структура профспілок.

Щодо *Франції*, то тут створено достатньо дієвий механізм державного регулювання зайнятості, який використовує як економічні, так і соціальні важелі впливу на зайнятість, де в єдину систему об'єднані підготовка і перепідготовка робочої сили, працевлаштування, організація робочого часу і т.п. До основних напрямків державної політики зайнятості у Франції можна віднести наступні: [4, с.136]

- забезпечення результативного переходу *молоді* із системи освіти на ринок праці;
- робота з найбільш соціально незахищеними категоріями громадян;
- робота з підприємствами з удосконалення заходів соціального захисту працівників;
- стимулювання зростання зайнятості шляхом створення нових робочих місць.

Як і в Німеччині, за кожного прийнятого на роботу некваліфікованого працівника підприємству виплачується одноразова дотація, а за кожного додатково прийнятого *молодого працівника* у віці 16-26 років надаються податкові пільги. Крім того, держава забезпечує покриття до 80% витрат, пов'язаних з професійною освітою і виплатою заробітної плати даній категорії зайнятих. Також у Франції молоді люди мають право на отримання спеціального державного пільгового кредиту на навчання.

Крім того, з метою стимулювання підприємств з кількістю зайнятих менше 500 осіб щодо зайнятості молодих інженерів-дослідників та розробників в процесі їх навчання земельні органи влади встановили систему безворотних позик. Ці позики покривають 40-55% річної оплати праці вказаних фахівців. Тривалість видачі позик – 12-15 місяців. [4, с.207]

Оскільки витрати, пов'язані з професійною підготовкою робочої сили, є значними, це утруднює фінансування професійної підготовки працівників приватними фірмами. Враховуючи це, у Франції, а також інших країнах з розвинутою ринковою економікою держава здійснює пряме цільове фінансування створення і функціонування Центрів професійної підготовки і перепідготовки, навчання персоналу в різних компаніях. У відповідності до законодавства Франції щодо безперервного розвитку, регіональні органи влади субсидують внутрішньо фірмові курси, пов'язані з отриманням додаткової (підвищеної) кваліфікації. Виключення становлять великі корпорації з високотехнологічним виробництвом, оскільки вони в силу характеру своєї діяльності самі зацікавлені в навчанні кадрів. [7, с.208]

Особлива увага у Франції приділяється стимулюванню самозайнятості населення. При цьому необхідно враховувати, що в країнах з розвинутою ринковою економікою основна маса самозайнятих сконцентрована у галузях сільського господарства і тільки 7% - в галузях оброблювальної промисловості. [5, с.85]

Для безробітних, які вирішили зайнятись бізнесом, право на одержання допомоги по безробіттю або компенсації при звільненні замінюється правом на отримання одноразової суми, яка використовується для відкриття власного бізнесу. Відповідно до французької системи «Безробітні-творці», розмір одержуваних безробітними сум залежить від досвіду попередньої роботи і тривалості безробіття. [5, с.85]

Особливістю французького підходу щодо державного впливу на зайнятість є поєднання, з одного боку, збільшення попиту на робочу силу, а з іншого – обмеження її пропозиції на ринку. Щодо першого напрямку, держава сприяє виникненню нових робочих місць через створення умов розвитку перспективних виробництв, перш за все, в державному секторі економіки, скорочення тривалості робочого тижня (з 39 до 35 годин). Щодо другого напрямку – держава обмежує зростання зайнятості шляхом стимулювання довгострокового виходу на пенсію, а також шляхом подовження навчання вищих навчальних закладах (у разі потреби, з метою зниження напруженості на ринку праці).

Слід також відзначити, що Франція, яка однією із перших почала застосовувати програму дострокового виходу на пенсію як захід зменшення тиску (пропозиції робочої сили) на ринку праці, першою ж встановила негативні наслідки її реалізації: економія коштів у порівнянні з програмами працевлаштування вивільнених працівників в результаті структурної перебудови і програмами перепідготовки була скоріше очікуваною, ніж реальною, крім того, дана програма приводить до негативних соціальних наслідків. [7, с.198]

Основним напрямом державної політики зайнятості у Франції є стимулювання економічного розвитку виробництва, його нових і перспективних галузей, що, як наслідок, призводить до збільшення чисельності працюючих. Практика поєднання зазначеного напрямку з *програмами працевлаштування молоді*, як професійно висококваліфікованої, так і професійно некваліфікованої, тобто такої, що має менший рівень конкурентоспроможності на ринку праці, довела ефективність зазначених напрямків.

У *Великобританії* особлива увага приділяється стимулюванню само- зайнятості населення, стимулюванню розвитку малого і середнього бізнесу. При підтримці муніципальних властей безробітні можуть заснувати власний бізнес або у вигляді мікрофірм (традиційний приватних малих підприємств, які обслуговують місцевий ринок), або у вигляді підприємств третього сектору (підприємств кооперативного типу, створених особами місцевої общини за допомогою або фондів взаємодопомоги, або пожертвувань неурядових організацій). [5, с.86] Система допомоги для створення підприємств у Великобританії передбачає виплату протягом року щотижневої допомоги в сумі 40 ф. ст. всім особам, які не мають роботи протягом 8 та більше тижнів. Для вступу в цю систему безробітний повинен інвестувати в новий бізнес 1000 ф. ст., які можуть бути одержані як кредит, при цьому малі підприємства мають право на отримання пільгових кредитів. Нерідко підприємства малого бізнесу стають супутніми підприємствами більш великої за масштабами фірми.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Адамчук В.В., Ромашов О.В., Сорокіна М.Є. Економіка і соціологія труда. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 407с.
2. Есинова Н.И. Економіка труда и социально-трудовые отношения. – К.: Кондор, 2003. – 464с.
3. Карпіщенко О.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини. – Суми, ВТД «Університетська книга», 2006. – 264с.
4. Калина А.В. Организация и оплата труда в условиях рынка (аспект эффективности). – 2-е изд., испр. и доп. – К.: МАУП, 1997. – 300с.
5. Петюх В.М. Ринок праці та зайнятість. – К.: МАУП, 1997. – 120с.
6. Скуратівський В.А., Палій О.М. Основи соціальної політики. – К.: МАУП, 2002. – 200с.
7. Економіка труда и социально-трудовые отношения / Под ред. Г.Г.Меликьяна, Р.П.Колосовой. – М.: Изд-во МГУ, Изд-во ЧеРо, 1996. – 623с.

РЕЗЮМЕ

Метою даної статті є дослідження досвіду регулювання зайнятості молоді в системі регулювання ринків праці європейських країн.

РЕЗЮМЕ

Целью данной статьи являются исследования опыта регулирования занятости молодежи в системе регулирования рынков работы европейских стран.

SUMMARY

The purpose of given article are researches of experience of regulation of employment of youth in system of regulation of the markets of work of the European countries.

МІСЦЕ РИНКУ ПОСЛУГ В СВІТОВІЙ РИНКОВІЙ СИСТЕМІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Дудчак Х., Донецький національний університет

Міжнародна торгівля не обмежується торгівлею товарами, невпинно зростають обсяги торгівлі послугами (у 1990 р. – 20% усього обсягу міжнародної торгівлі) [1], до яких належать консультаційні послуги у сфері права і підприємництва, аудиту і бухгалтерії, реклами, комп'ютерної справи, міжнародний туризм, навчання іноземних студентів, фінансові послуги, розважальний бізнес, виготовлення мультимедійної продукції тощо. За темпами зростання останні перевищують темпи зростання міжнародної торгівлі товарами [2].

Метою даної статті є дослідження місця ринку послуг в світовій ринковій системі.

Поняття «послуга» є більш багатограним, ніж поняття «товар». Послуга являє собою широке коло різноманітних видів діяльності. Необхідно розрізняти *послугу*:

- *по-перше*, як форму результату трудової діяльності, з приводу якої в суспільстві виникають виробничі відносини;
- *по-друге*, як форму виробничих відносин.

Існує ряд поглядів щодо систематизації поняття «міжнародна послуга».

Секретаріат Світової організації торгівлі (СОТ) поділяє послуги на 12 секторів, які поділяються на 155 підсекторів.

В найбільш загальному вигляді міжнародні послуги складаються з послуг у таких сферах:

- міжнародний транспорт;
- ринок міжнародних фінансових послуг;
- міжнародний туризм;
- ринок інформаційних послуг;
- міжнародний інжиніринг [3].

Узагальнення існуючих підходів дозволило запропонувати удосконалену класифікацію міжнародних послуг, представлену на рис. 4.

Результатом праці в процесі створення послуги є споживча вартість послуги. В процесі її реалізації виникає економічний зв'язок між виробником і споживачем та в цілому між виробництвом і споживанням. Таким чином, послуга стає суспільною споживчою вартістю і характеризує відносини в суспільстві з приводу створення і надання певних життєвих благ [3].

Світовий ринок послуг функціонує як самостійне утворення, яке має власний зміст, особливості та закономірності розвитку.

Економічний зміст світового ринку послуг полягає у сукупності взаємовідносин членів міжнародного співтовариства з приводу надання послуг.

На сучасному етапі розвитку світової економіки можна виділити такі *особливості розвитку міжнародної сфери послуг*:

1. Міжнародна торгівля послугами не є прерогативою країн з розвинутою ринковою економікою. У ряді країн, що розвиваються, послуги складають значну частину експорту. Тому для оцінки участі країни у світовій торгівлі послугами доцільно використовувати показник її частки у світовій торгівлі.
2. Спеціалізація країни на видах послуг залежить від рівня економічного розвитку. Так, промислово розвинуті країни спеціалізуються на наданні фінансових, телекомунікаційних, інформаційних і ділових послуг, а країни, що розвиваються – на транспортних, туристичних і фінансових послугах.
3. Розвиток міжнародної торгівлі послугами сприяє наданню супутніх послуг: в країнах, що надають портові послуги, розвиваються судноремонтні послуги; в країнах – виробниках